

DJETINJSTVO I MEDIJI

Čolaković, Dominika

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:444201>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-15**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

DJETINJSTVO I MEDIJI

DOMINIKA ČOLAKOVIĆ

Split, 2023.

Odsjek: Odsjek za pedagogiju

Studij: Pedagogija i Engleski jezik i književnost

Predmet: Pedagogija i djetinjstvo

DJETINJSTVO I MEDIJI

Studentica:

Dominika Čolaković

Mentorica:

doc. dr. sc. Anita Mandarić Vukušić

Split, rujan 2023.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Djetinjstvo.....	2
2.1. Definicije djetinjstva	2
2.2. Pojam djetinjstva i slika djeteta kroz povijest.....	3
2.3. Tendencije razvoja djece	4
2.4. Suvremena slika djeteta.....	5
3. Mediji.....	7
3.1. Definicija medija	7
3.2. Povijesni razvoj medija	8
3.3. Medijska pedagogija	9
3.4. Prikaz djeteta u medijima.....	10
4. Korištenje medija kod djece.....	12
4.1. Društvene mreže.....	12
4.2. Pozitivan i negativan utjecaj medija na djecu	13
5. Uloga roditelja – roditeljski nadzor	15
6. Uloga odgojno-obrazovne ustanove/pedagoga	15
7. Zaključak.....	17
8. Literatura.....	18
Sažetak	21
Abstract.....	22

1. Uvod

Utjecaj medija na svakodnevni život je izniman. U posljednjih nekoliko desetljeća dogodio se veliki tehnološki napredak koji je nepovratno utjecao na ljudski način života. Isti fenomen odrazio se i na djetinjstvo. Definicije i paradigme djetinjstva mijenjale su se kroz godine, no tehnologija i mediji dodali su novi utjecaj koji se ne smije zanemariti. Osim navedenog povijesnog konteksta i razvoja, bitno je spomenuti pojam medijske pedagogije i sliku djece u medijima jer ona uvelike utječe na njihovu percepciju u javnosti, ali im također stvara očekivanja i društvene uloge. Upravo su njihov prikaz u medijima i dječje korištenje medija česta tema u javnom diskursu i rad se fokusira na obje teme s prikazom pozitivnih i negativnih strana. Nadalje, sve navedene pojave odrazile su se i na roditelje koji su dobili novu ulogu nadzora i reguliranja dječjeg korištenja medija. Time je promijenjena dinamika odnosa, ali i donesen novi aspekt komunikacije i prijenosa informacija između njih. Nezaobilazna je funkcija odgojno-obrazovnih ustanova koje također imaju veliku ulogu unutar sustava. Stoga se rad fokusira na pregled svih navedenih elemenata uz stalan fokus na djecu i medije.

U drugom poglavlju navode se definicije djetinjstva s različitih stajališta i promatra slika djeteta kroz povijest i danas, tradicionalno i suvremeno objašnjenje. U trećem poglavlju obrađuje se pojam medija i prikazuje njihov razvoj, od prvih koraka do današnjeg digitalnog svijeta. Definira se i pojam medijske pedagogije i medijske pismenosti te pruža uvid u prikaz djece u medijima i njihov značaj za oblikovanje suvremene slike djeteta. U četvrtom poglavlju navode se dječje navike korištenja medija i prikaz njihovih pozitivnih i negativnih posljedica. Peto poglavlje bavi se ulogom roditelja i njihovog nadzora pri djetetovu konzumiranju medijskih sadržaja, a u šestom poglavlju riječ je o ulozi odgojno-obrazovnih djelatnika i ustanova, kako kod medijskog odgoja i obrazovanja djece, tako i kod obrazovanja roditelja.

2. Djetinjstvo

2.1. Definicije djetinjstva

Djetinjstvo kao pojam ima više različitih definicija, ovisno o stajalištu koje zauzimamo kada ga opisujemo. Hrvatska enciklopedija (2021) dijete definira kao čovjeka koji je u razvojnoj fazi koja počinje rođenjem, a završava mladenačkim dobom i dodaje da „dijete nije umanjen čovjek, jer se ono od odrasloga razlikuje u anatomskom (morfološkom), fiziološkom (funkcionalnom), biokemijskom, patološko-anatomskom, imunobiološkom, mentalnom i psihološkom pogledu.” Pravni pogled pruža UN-ova Konvencija o pravima djeteta iz 1989. godine, koja navodi da je dijete svaka osoba mlađa od 18 godina, osim ako niža granica punoljetnosti nije određena zakonom koji vrijedi za to dijete. Dakle, prema Konvenciji (1989), djetinjstvo traje sve do punoljetnosti osobe. Međunarodna federacija za planirano roditeljstvo (IPPF, 2012) donosi granicu između djetinjstva i odrasle dobi, koja je u većini kultura navršenih 18 godina, međutim neke kulture imaju posebna obilježja završetka djetinjstva, koja se često razlikuju među spolovima, npr. prva mjesečnica, pojava facijalnih dlaka ili dostizanje određene visine. Unatoč tome što se na djecu u razvoju većinom gleda kao ranjivu i nezrelu, u nekim kulturama djeca od najranije dobi preuzimaju odrasle zadatke kao što su fizički rad, zaposlenje, zarađivanje za obitelj, briga o braći i sestrama i sl.

Društvene znanosti pružaju drukčiju percepciju. Iz psihologijske perspektive to je stadij ljudskog razvoja, a predstavlja razdoblje od kraja ranog djetinjstva (otprilike dvije godine starosti) do početka puberteta (10.-12. godina starosti) (Američka psihološka udruga, 2023). Kod psihologijskog gledišta bitno je spomenuti i Jeana Piageta, koji je podijelio čovjekov razvoj na četiri faze: senzomotorički stadij (počinje rođenjem, traje do druge godine), predoperacijski stadij (druga do sedma godina starosti), stadij konkretnih operacija (od 7. do 11. godine) te stadij koji karakteriziraju formalne operacije (>11. godina) (So, 1964). Maleš (2011) navodi bitne odrednice djetinjstva iz pedagoške perspektive, ključne za ovaj rad. Prema njoj, djetinjstvo nije samo priprema za budući odrasli život, već jednako vrijedna specifična životna faza koja ima svoju kulturu te je proces socijalne konstrukcije u kojem sudjeluju djeca i odrasli. Također, nemoguće je govoriti o univerzalnom djetinjstvu jer se ono mora promatrati u kontekstu određenog vremena, prostora i kulture, odnosno uvjeta koji određuju njegovu kvalitetu.

2.2. Pojam djetinjstva i slika djeteta kroz povijest

Pojam djeteta i djetinjstva uvelike se mijenjao kroz povijest, zajedno sa slikom o djetetu, koja je također bitna za ovu temu jer definicije djetinjstva proizlaze iz percepcije djece kod odraslih ljudi. Također, promijenili su se i uvjeti odrastanja, što se odrazilo i na samo djetinjstvo. Djetinjstvo nije biološki pojam, već socijalni konstrukt nastao u 19. stoljeću. Do tada se nije pridavala posebna važnost tom periodu, a na djecu se gledalo kao male odrasle. Kako definiramo djetinjstvo važno je za pedagogiju u smislu prepoznavanja djece kao osoba (a ne odraslih ljudi u nastajanju), njihovih potreba te formiranja teorija o odgoju (Bašić, 2011).

Prema Bašić (2011), kroz 19. stoljeće postojale su dvije glavne suprotstavljene slike djeteta: prosvjetiteljska i romantična. Uz prosvjetiteljsku vezemo Herbarta i Kanta, koji su smatrali da dijete još nije razvijena i razumna osoba spremna za preuzimanje odgovornosti nad svojim djelima, ali ima urođenu sposobnost za razvojem u istu, pri čemu je jako bitan odgoj, kojim se dijete uči moralu, kontrolom svojih nagona i svijetu oko sebe. Odgojitelj je tradicionalno u nadmoćnom položaju nad djetetom jer se u ovom pristupu na dijete gleda kao manjkavo, pasivno biće kod kojeg treba kultivirati odgovarajuće sposobnosti, osobine i vrijednosti za autonoman život u društvu, što svim sudionicima u odgoju pridaje visoku odgovornost. Zadaća odgoja je voditi dijete od stanja ne-odraslosti do stanja odraslosti, a taj proces naziva se odrastanjem, obrazovanjem ili emancipacijom. Smatra se da se odgojno-obrazovnim procesom dijete uči znanjima i vještinama koje onda prenosi na svakodnevni život. Romantična perspektiva promatra djetinjstvo, odnosno odrastanje, na skroz drugačiji način - dijete nije manjkavo, već ima posebne sposobnosti maštanja i stvaralaštva koje kasnije, kao odrasla osoba gubi. Djetinjstvo je za njih cjelovita faza razvoja u kojoj se djetetu treba omogućiti da iskoristi svoje privremene darove, slobodno se razvija i pronade svoj smisao i cilj. Rousseau i Key, predvodnici ovakvog poimanja, imaju velika očekivanja od djece i njihovih stvaralačkih sposobnosti te smatraju da ih treba zaštititi od negativnih vanjskih utjecaja i stvoriti idealno okruženje u kojem će djeca imati dovoljno osjetilne stimulacije kako bi ispunila svoje potencijale. Moderna slika djeteta više se oslanja na romantičnu perspektivu, jer ona već tad uvodi ideju da su djeca aktivni sudionici svog odrastanja i razvoja, što kasnije postaje centralna paradigma teorija o djetinjstvu i pedagogije uopće (Bašić, 2011).

Bašić (2011) navodi da se, u modernije doba, perspektiva u potpunosti okreće prema djetetu, koje se smatra subjektom svog razvoja i dobiva potporu u istraživanjima psihoanalitičke i kognitivne psihologije koja dokazuju da dijete pomoću osjetila su-konstruira

svoju stvarnost i da taj razvojni proces od najranije dobi može imati utjecaja na njegovu osobnost u budućnosti. Prema tim spoznajama nastaju teorije o odgoju Marije Montessori, Rudolfa Steinera, Celestina Freineta itd., koje u središte stavljaju dijete i zalažu se za to da odgajatelj prilagođava pristup i nastavu djetetovu ponašanju i potrebama. Daljnjim istraživanjima neurobiologije dokazuje se da djetetova razmišljanja često ne dolaze od njega samog, već zrcale okolinu, što se nastavlja na romantičnu tezu da se djetetu treba stvoriti adekvatna okolina za razvoj, ali u ponešto drugačijem smislu. U odgojno-obrazovnom smislu prepoznaje se da dijete dolazi s određenim potencijalima i predispozicijama, a ovisno o okolini ih (ne) ispunjava i razvija (Bašić, 2011).

2.3. Tendencije razvoja djece

Iako se slika o djetetu vremenom mijenjala, tradicionalni pogledi pružili su podlogu empirijskim istraživanjima koja su vodila do novih spoznaja o razvoju djece. Kvalitetu odrastanja uvelike određuju i društveni uvjeti, koji svojim razvojem (konzumerizam, kapitalizam, popularnost medija, trendovi u odgoju itd.), mijenjaju i odrastanje djece. Bašić (2011) navodi tendencije razvoja djece koje nam pomažu kako bismo shvatili promjene u odrastanju djece u novije doba:

I. Individualizacija razvoja – u novije vrijeme sve se više odbacuju norme i pravila kod odrastanja djece i prihvaća se različitost i nepredvidivost svakog djeteta i njegovog razvojnog procesa. Dječje razvojne faze koje su uočili i popisali psiholozi i pedagozi (Piaget, Montessori) postaju sve manje uvažavane kao stroga pravila, a više kao orijentir. Svako dijete doživljava svoj poseban proces razvoja i djetinjstvo i stoga se potrebno svakome prilagoditi u odgojno-obrazovnom procesu.

II. Akceleracija razvoja - budući da se i svijet oko nas sve ubrzanije odvija, isto se događa i s razvojem djece. Sve ranije poprimaju obilježja koja su prije bila rezervirana za određenu dob.

III. Emocionalna inteligencija – prema nedavnim istraživanjima mozga (Spitzer, 2002, prema Bašić, 2011), čovjek sve više razvija emocionalnu inteligenciju, onu za koju je odgovorna desna strana mozga, a koja se odnosi na emocije, kreativnost, intuiciju, osjetilne podražaje i sl. Trebalo bi se usmjeriti k tomu da obje polutke napreduju i međusobno se podupiru.

IV. Osjetilno iskustvo i doživljajno opažanje - prema istraživanjima psihologa poput Piageta, pokazala se točnom teorija Montessori i Waldorf pedagogija, koje govore da djeca svoja prva

iskustva imaju preko osjetila. Zapravo su osjetilni podražaji izvor djetetova učenja i upoznavanja svijeta oko sebe. U igri ih treba opskrbiti materijalima raznih boja i tekstura i omogućiti im slobodu. Dok opažaju svoju okolinu, promatraju je kao cjelinu, vide širu sliku i međusobne odnose čimbenika koji čine tu cjelinu, što je također bitno za njihov razvoj. Razmišljaju o detaljima bez da gube dojam cijele slike. Ovakav oblik promatranja suprotan je analitičkom, ali naravno, oba su važna za djetetov doživljaj svijeta. Ovakav tip opažanja omogućuje djetetu da uvidi i svoju povezanost s okruženjem.

V. Su-konstrukcija svijeta - dijete preuzima modele koje opaža u svojoj okolini, razmišlja na način na koji njegova okolina to čini, te reagira na način na koji je smatran adekvatnim u njegovoj kulturi. Razumijevanje je način povezivanja s pojedincima oko sebe i uz pomoć njega dijete gradi sliku svoje okoline. Uz pomoć spoznajnih modela koje preuzmu od ljudi oko sebe i sposobnosti razumijevanja svoje sociokulturne sredine su-konstruiraju svoju sliku stvarnosti.

2.4. Suvremena slika djeteta

Kod suvremene slike djeteta od velike je važnosti razvoj konstruktivističke teorije. Ona govori da ne postoji jedinstvena stvarnost, već da svaki pojedinac kreira svoju stvarnost kroz interakcije s okolinom. Znanje se ne prenosi, već ga pojedinac gradi, a ta se spoznaja odrazila i na obrazovanje. Stoga se prelazi s transmisivskog oblika učenja na transakcijski, a teorija je značajna i za odgoj, u smislu pružanja veće slobode djeci. Pritom se oslanja na filozofiju Marije Montessori, koja je držala da djeca imaju unutarnju potrebu za učenjem i istraživanjem i sami gravitiraju onome što trebaju učiti te spontano određuju koliko dugo trebaju provesti učeći određeno gradivo ili vještinu. Također, veliki se naglasak stavlja na djetetovo okruženje, posebice okruženje u kojem uči, odnosno konstruira znanje (Petrović-Sočo, 2009).

Osim konstruktivizma, suvremena slika djeteta oslanja se i na humanističku pedagogiju – dijete je u središtu učenja, ono je glavni akter tog procesa, ima svoja prava, kvalitativno je drugačije od odrasle osobe. Polazi se od stava da su demokratski odnosi s drugima oko sebe od velike vrijednosti (Programsko usmjerenje odgoja i obrazovanja predškolske djece, 1991). Stoga, kod učenja nije važno samo gradivo već i učenje intrapersonalnih i interpersonalnih vještina te drugih humanih osobina bitnih za kvalitetnu suradnju s drugima kao što su: tolerantnost, empatičnost, komunikativnost, prihvaćanje razlika i sl. (Petrović-Sočo, 2009).

U kontekstu suvremene paradigme djeteta i djetinjstva, spominje se i strukturalizam (Prout i James, 1997, 2005, prema Babić, 2014) koji promatra dječju sposobnost funkcioniranja u sklopu društvenih struktura (u školi među vršnjacima, u odnosu na roditelje, odrasle, itd.) i na taj način uspostavlja vezu djetinjstva kao strukture i socijalnog konstrukta. Babić (2014) naglašava strukturu i agentnost kao temeljne pojmove vezane uz novije shvaćanje djetinjstva.

Ova promjena slike djeteta i djetinjstva imala je velik utjecaj na pedagogiju – teorijsku podlogu i oblike istraživanja, djelovanje odgojno-obrazovnih ustanova i obiteljski život, razvili su se novi odgojni stilovi podudarni s novom slikom, interakcije odraslih ljudi s djecom i općenito njihovu ulogu u životu i odgoju djece, metode učenja i poučavanja te partnerstvo roditelja i odgojno-obrazovnih djelatnika (Petrović-Sočo, 2009).

Istraživanje dječjeg razvoja iznjedrilo je osnovne pretpostavke suvremene predodžbe o djeci i njihovom razvoju. Naime, pedagoški način gledanja na dijete nije ništa drugo nego antropološka hipoteza, koja se ne može potvrditi kao životna činjenica. Zato ne postoji opća/univerzalna priroda djeteta. Dijete se aktivno i kompletno, sve više individualistički uključuje u društveno okruženje. Bitno obilježje za čije je otkrivanje trebalo više stotina godina jest ta da se djetetova aktivnost u obrazovnom procesu ne sastoji samo od ispunjavanja tuđih očekivanja, nego da i ono ima vlastite teorije koje je bitno uvažiti. Stoga, znanost se ne bavi tipičnim model-djetetom, nego se fokusira na individualne, socijalne, spolne, socijalne i kulturne varijacije. Nadalje, dijete uči samoinicijativno, ali takva aktivnost proizlazi iz socijalnih odnosa, a temeljni su intrapersonalni odnosi te oni koje dijete uspostavlja prema svijetu i drugima. Dijete je istraživač svog predmetnog i socijalnog okruženja, upućeno vlastitim iskustvom. Tako ono nije samo istraživač svijeta, nego netko tko ga doživljava i za njega razvija osjećaj. Zaključno, djeca trebaju drugog čovjeka koji reagira na njihova iskustva. Odrasli se trebaju povezati s onim što djeca žele činiti i ta aktivnost treba im biti značajna (Bašić, 2011).

Iako u suvremenim spoznajama o kvalitetnom odrastanju djece uvijek se navodi aktivna i svjesna uloga druge osobe, bitno je razmotriti i kakav utjecaj imaju i drugi čimbenici, u ovom slučaju mediji.

3. Mediji

Mediji danas imaju neosporiv utjecaj na društvo i sve aspekte života. Profinjena informacijska tehnologija i komunikacija obilježila je suvremeno društvo i omogućila novu razinu povezanosti, što ima bitne implikacije za odgojno-obrazovni rad (široka dostupnost informacija, olakšana komunikacija učenika i učitelja, E-learning). Mediji su postali glavno sredstvo socijalizacije kod djece i mladih ljudi, koji često slijepo vjeruju svemu što vide, čuju ili pročitaju te imaju popriličan utjecaj na njihove stavove glede društvenih problema. Iz ovih je razloga iznimno važno utvrditi pozitivne i negativne utjecaje korištenja medija i načine prevencije onih negativnih, putem educiranja (Miliša i Vertovšek, 2009). Kako bismo to postigli, potrebno je prvo definirati same medije.

3.1. Definicija medija

Riječ medij potječe od riječi medius iz latinskog jezika, čije je značenje u sredini, odnosno srednji. Iz toga se da zaključiti da je nekakav posrednik, s funkcijom prenošenja. Kada promišljamo o medijima, najčešće ih asociramo uz prenošenje informacija, vijesti i komunikaciju (Jurčić, 2017). Upravo informacijsku funkciju masovnih medija Martinić (1994) smatra najvažnijom, uz koju još navodi selekcijsku i interpretacijsku (koja doprinosi koheziji zajednice), eksplikacijsku (služi za uspostavljanje kolektivne svijesti), obrazovnu (kulturni sadržaji prenose se s jedne generacije na drugu), zabavljачku (koja pridonosi opuštanju pojedinca i kolektiva) i estetsku funkciju (mediji kao umjetnički izraz). Za našu temu je, dakako, najvažnija ona obrazovna, odnosno pedagoška.

Definicije medija razlikuju se ovisno o stajalištu s kojeg gledamo na njih. Biti (1997, prema Jurčić, 2017, str. 129) navodi četiri načina definiranja medija:

- I. „U fiziologijskome smislu, kad medij označava komunikacije: auditivni, vizualni, taktilni, olfaktivni te njihov međusobni odnos (intermedijalnost);
- II. U fizičkome smislu, kad mediji znače tvar pomoću koje se izražava neka nova poruka; jezik, ton i boja;
- III. U tehnologijskome značenju, u kojem medij označava sredstvo posredovanja između znakovne proizvodnje i potrošnje;
- IV. U sociološkome, u kojem je medij shvaćen kao institucijsko-organizacijski okvir komunikacije pa se govori o politici, gospodarstvu, znanosti, odgoju. Na taj se način

pojam medija donekle izjednačava s pojmom diskursa. Ovo je šire, ali ipak moguće tumačenje.”

Prema Hrvatskoj enciklopediji (2021), masovni mediji definiraju se kao krovni pojam koji obuhvaća komunikacijska sredstva, sredstva javnoga priopćivanja i ustanove koje imaju utjecaj na velik broj čitatelja, slušatelja i gledatelja. Navodi se nekoliko podjela - „prema tipu: knjiga, tisak (novine), film, televizija, radio, nosači zvuka i slike (video, CD, DVD); razini i doseg: lokalni, nacionalni, međunarodni; obliku vlasništva: privatni, javni, državni, komunalni ili asocijativni; programu i načinu privrjeđivanja (ponajviše kod radija i televizije): javni ili komercijalni.”

Za potrebe ovog rada, najadekvatnijom se čini definicija koju navode Matijević i Topolovčan (2017, str. 43): „Pojam *medij* u didaktičkome i komunikološkom smislu označuje svaki predmet, katkad i osobu, koji može uskladištiti (spremiti), prenositi i prezentirati neke podatke i informacije, ali i alate kojima se obavljaju određeni radni zadaci (digitalni strojevi i njima pripadajući softveri, gadgeti i sl.)” Iz ove definicije jasno je da medij može biti i osoba, odnosno, u odgojno-obrazovnom kontekstu, učitelj, koji je u prošlosti bio jedini izvor znanja u obrazovanju.

3.2. Povijesni razvoj medija

Nastanak medija kao sredstava komunikacije započinje otkrićem pisma, koje je toliko značajno da označava kraj prapovijesne ere i početak povijesti oko 3500. godine pr. Kr. Pismo se najprije pojavilo na područjima Mezopotamije, Egipta i Kine, u slikovnom obliku, koje je kasnije napredovalo preko ideogramskog sve do fonetskog (Hrvatska enciklopedija, 2021).

Velika revolucija masovne komunikacije i kulture općenito dogodila se u 15. stoljeću, izumom tiskarskog stroja za koji je zaslužan Johannes Gutenberg, a prva tiskana knjiga bila je, naravno, Biblija. Ovaj izum znatno je ubrzao proces proizvodnje knjiga i označio prekretnicu u prenošenju informacija. Omogućio je jeftinije, brže i obuhvatnije širenje informacija, te kasniji nastanak novina, koje su dugo predstavljale glavni medij i izvor vijesti. Također, bio je značajan za školstvo, u vidu tiskanja udžbenika (Matijević i Topolovčan, 2017).

Do novih velikih promjena u komunikaciji dolazi u 19. i 20. stoljeću, pojavom Bellovog telefona, gramofona, magnetofona, Marconijevog radija, te naposljetku televizije, koja označava početak multimedijalnosti. Ovi mediji doprinijeli su sve većoj povezanosti ljudi,

neovisno gdje se nalazili, bržem širenju informacija i vijesti, ali i zabavnom karakteru medija, jer ih je sve lakše bilo konzumirati bez puno razmišljanja (Matijević i Topolovčan, 2017).

Potkraj 20. i u 21. stoljeću događala se (i nastavlja se događati) digitalizacija, razvoj informacijsko-komunikacijske tehnologije: nastaju računala, osobna računala, internet, mobilni telefoni, a kasnije i pametni telefoni. Masovna komunikacija i prijenos informacija se optimizira, brža i lakša je nego ikad i dostupna ogromnom postotku ljudi, pa tako i djeci i mladima. Svakim danom pojavljuju se novi izumi - uređaji, društvene mreže, programi, umjetna inteligencija... Razvoj medija i tehnologije uvelike pretječe brzinu razvoja i prilagodbe čovjeka, što može biti vrlo opasno. Zato je važno medijski se opismeniti, a posebice medijski opismeniti i odgojiti djecu i mlade, koji su u ranjivom položaju (Matijević i Topolovčan, 2017).

3.3. Medijska pedagogija

S obzirom na rastući razvoj i utjecaj medija, te razvoj odgojnih znanosti, medijska pismenost i odgoj postajali su sve važniji pojmovi u pedagogiji. Zato je 60-ih godina prošlog stoljeća razvijena posebna disciplina pedagogije – medijska pedagogija. Ona podrazumijeva sociopedagoške, sociokulturne i sociopolitičke analize dječjeg medijskog sadržaja te sadržaja namijenjenog mladima i ljudima treće dobi. Proučava zahtjeve odrastanja u svijetu medija i informacijsko-komunikacijskih tehnologija, ali i uvjete obrazovanja, korištenje informacija, razvoj kritičkog mišljenja o sadržajima s kojima se susreću i određenih kompetencija za što uspješnije suočavanje s tim svijetom, koji za njih ima socijalno integracijsku i pedagošku dimenziju (Schrob i Huther, 2005, prema Miliša i Tolić, 2009). Ne bavi se samo onim što je napisano, već i slikama te simbolima i usko je povezana sa sociološkom teorijom simboličkog interakcionizma. Medijska pedagogija je integrativna, ona integrira svoje središnje pojmove zajedno s odnosom prema inovativnim medijima. Temeljni pojmovi vezani uz medijsku pedagogiju su medijska pismenost, medijski odgoj, medijske kompetencije te medijska didaktika (Tolić, 2009).

Pojam medijskog odgoja često se izjednačava s pojmom medijske pismenosti, ali, prema Tolić (2009), oni nisu jednaki. Medijski odgoj je širi pojam koji obuhvaća medijsku pismenost i medijske kompetencije. To je odgoj koji kod pojedinca razvija kritički stav i odgovornost pri korištenju medija. Glavni ciljevi su: usvajanje medijskih kompetencija, mogućnost analize i procjene sadržaja i njegove funkcije, poprimanje komunikacijskih i

socijalnih kompetencija, samokritično djelovanje pojedinca, interdisciplinarnost, prepoznavanje koliko je pojedini medij važan za društvo i samoostvarenje putem medija.

Medijska pismenost definirana je na konferenciji održanoj 1992. o medijskoj pismenosti kao „sposobnost osobe da pristupi, analizira, vrednuje i odašilje informacije putem medija” (Aufderheide, 1992, str. 6). Ona se često povezuje uz informacijsku i digitalnu pismenost, međusobno se preklapaju i nadopunjuju. Ciljevi medijske pismenosti su: znati koristiti se medijima i usvojiti kritiku, sposobnost dekodiranja i interpretacije medijskih poruka, te tri vrste pismenosti – funkcionalnu (razumijevanje napisanog), vizualnu (razumijevanje vizualnih značajki) i računalnu pismenost (sposobnost korištenja internetom i sl.) (Tolić, 2009). Medijski pismeni ne trebaju biti samo konzumenti sadržaja, već i kreatori, kako bi se razbio začarani krug dezinformacija i/ili manipulacija. Nije važna samo defenzivna funkcija obrane od manipulacije i sl., već i proaktivna funkcija, kritičko razmišljanje i pomoć ljudima kako bi razumjeli složena pitanja današnjice i lakše se nosili s ogromnom količinom informacija s kojom su u kontaktu (Žitinski, 2009).

Medijska kompetencija središnji je pojam medijske pedagogije i ona obuhvaća znanje, sposobnosti i vještine u komunikacijama s medijima koje pojedinac treba usvojiti. Ona sadrži čimbenike individualne i demokratske orijentacije primatelja, dešifriranje medijskih simbola, aktivnu upotrebu medija, kritičku refleksiju, razvitak medijskog okruženja kritičke naravi, emancipaciju i motivaciju medijskog korisnika i svjesnost pojedinca. Dva temeljna pojma koja se odnose na razvoj medijske kompetencije su znati – znanje i moći - djelovanje. Oni su također bitni za imenovanje pet dimenzija medijske kompetencije prema medijskoj pedagogiji. Prva je kognitivna i predstavlja poznavanje, razumijevanje i analiziranje medijskih sadržaja. Druga je moralna dimenzija i zastupa etičko promatranje medija. Treća, socijalna, daje pravni okvir i kroji politiku medija i njihovih društvenih djelovanja. Četvrta, odnosno estetska, naglašava komunikacijsko - estetski aspekt. Posljednja, peta, dimenzija je djelovanja. Ona osigurava interpretaciju medija, ne samo puko konzumiranje. Cilj joj je od pasivnog korisnika stvoriti aktivnog (Tolić, 2009).

3.4. Prikaz djeteta u medijima

Mediji, osim što imaju neposredan utjecaj na djecu, također imaju i ulogu u kreiranju slike djeteta svojim prikazima odrastanja. Slika djece u medijima također se mijenjala kroz

povijest, ali danas najviše ovisi o tome što mediji žele postići određenim prikazom djeteta/djetinjstva. Djeca se prikazuju kao pasivna ili aktivna u odnosu na odrasle ljude, kao učenici, kao dio skupine vršnjaka, kao uspješna i proaktivna ili ranjiva bića kojima je potrebna zaštita odraslih. Ugroženima i ranjivima se u medijima najčešće prikazuju djeca žrtve zlostavljanja i djeca zemalja Trećeg svijeta, koja žive u lošim uvjetima (Mills, 2000).

Iako su djeca nedovoljno medijski zastupljena, njihov prikaz utječe na to kako djeca doživljavaju sami sebe i svoju društvenu ulogu. Ipak, najčešće su prikazivana u podređenoj ulozi, kao žrtve, uglavnom nasilnih i kriminalnih djela (Ciboci, 2019). Odgovornost adekvatnog prikaza je u domeni medija. U obzir se uvijek moraju uzeti osnovna ljudska prava, no senzacionalizam i borbe za što veću čitanost često dovode do zanemarivanja etičkog kodeksa. Stanje se popravilo zbog intervencija različitih udruga, poput UNICEF-a, ali postoji još puno prostora za napredak. Davian (2017) navodi podatke UNICEF-ova istraživanja (2003) koji jasno ukazuju na navedeni problem: djeca su nedovoljno medijski zastupljena, većinski prikazivane kao žrtve, vezane za negativne priče, očiti su stereotipi vezani za spol djece itd. Glavnu ulogu u rješavanju problema imaju novinarske kuće jer moraju obustaviti kršenje dječjih prava zbog viših pregleda i unosnijeg profita (Davian, 2017).

Važnost medija u zaštiti djece naglašena je također i u Konvenciji o pravima djeteta (1989), koja navodi nekoliko smjernica pri izrađivanju dječjeg sadržaja, npr. poticanje rasprostranjivanja raznovrsnog sadržaja, sadržaja koji ima pozitivan utjecaj na djecu, poticanje proizvodnje dječjih knjiga te implementiranje mjera za zaštitu djece od potencijalno štetnog sadržaja (Davian, 2017).

Podaci navedeni u ovom potpoglavlju ukazuju na to da je prikaz djece od iznimne važnosti jer uvelike utječe na njih, ali i na odrasle. Postoje brojne smjernice i kodeksi koji pružaju zakonski okvir u proizvodnji sadržaja vezanog za djecu, ali mediji ih često zaobilaze, krše i zanemaruju, većinski iz svoje koristi. Ipak, kako se kroz povijest mijenjao dječji imidž u javnom prostoru, tako se mijenja i odnos prema njima, na inicijativu različitih udruga. Napredak je osjetan, ali ostaje još puno mjesta za iskorak.

4. Korištenje medija kod djece

U posljednje vrijeme, rasprostranjenost tehnologije i društvenih mreža dovela je do povišenog korištenja istih. Taj fenomen odrazio se i na djecu koja sve više vremena provode na elektroničkim uređajima, a društvene mreže nerijetko koriste kao primarni alat socijalizacije. Mediji djeci najčešće služe za zabavu, ali služe i za obrazovanje, i to u većoj mjeri nego kod odrasle populacije (Ilišin, 2003).

Prema istraživanjima, korištenje medija kod djece povećava se svake godine, a osobit skok dogodio se uslijed pandemije Covid-19 virusa. Zbog navedenog virusa izrazito se smanjio neposredni ljudski kontakt, kao i interakcije licem u lice, a primarni način socijalizacije postali su elektronički mediji. Dokaz tomu su podaci istraživanja iz 2021. (Censis, 2021) koji govore da je u Italiji 95% adolescenata koristilo pametne telefone, dok je većina (59%) priznala da ih u posljednje vrijeme koriste više nego inače (Bozzola i sur., 2022).

Prema istraživanju koje je provedeno u Republici Hrvatskoj od strane Poliklinike za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba i Hrabrog telefona (2017), skoro sve obitelji predškolske djece koje su učestovale imaju televizor, računalo i mobitel kod kuće. Svi njihovi predškolci koriste minimalno jedan elektronički uređaj. Čak 97,2% djece predškolske dobi gleda televizijske programe, a televizija je i dalje najviše korišten medij među djecom. Više od 66% djece koristi tablet i mobitel, a u prosjeku provode 2,4 h pred ekranima radnim danom, a 3 h vikendom. Prema smjernicama Svjetske zdravstvene organizacije (2019), djeca ispod dvije godine starosti ne bi trebala upotrebljavati male ekrane, a do školske dobi korištenje bi trebalo trajati maksimalno dva sata dnevno. Međutim, ovo istraživanje pokazuje da 79% djece mlađe od dvije godine ipak koristi male ekrane te da djeca u predškolskoj dobi konzumiraju sadržaj preko malih ekrane do 3,6 h dnevno.

4.1. Društvene mreže

Posljednjih godina društvene mreže bilježe ogroman porast popularnosti, kako među odraslima, tako i kod djece. Društvenom mrežom se smatra bilo koja web stranica koja pruža mogućnost društvene interakcije s drugima, npr. Facebook, Twitter, MySpace, Instagram, TikTok i sl. One su velikim dijelom odgovorne za rastuće brojeve sati provedenih ispred malih ekrana. Primarna funkcija im je socijalizacija - omogućuju povezivanje ljudi u bilo kojem trenutku, neovisno gdje se nalazili, ali one pružaju i zanimljiv, zabavan i ponekad poučan

sadržaj za konzumiranje (Schurgin O'Keeffe i Clarke-Pearson, 2011). Korištenjem društvenih mreža otvaraju se nove mogućnosti, pa sad djeca osim konzumiranja sadržaj mogu i kreirati i objavljivati, što otvara vrata novim problemima kod korištenja medija, o čemu će biti govora u sljedećem poglavlju.

4.2. Pozitivan i negativan utjecaj medija na djecu

Posljedično nezaobilaznoj ulozi medija u svakodnevnom životu, integracija istih u živote mladih drastično je izmijenila strukturu međusobnih odnosa te imala značajan utjecaj na njihov emocionalni, kognitivni i socijalni razvoj. Digitalni alati koriste se u razne obrazovne svrhe jer uspješno pridonose interaktivnosti između djeteta i učenja, čineći ih suučesnicima, a ne samo pasivnim promatračima. Mediji podupiru proces učenja mladih jer im automatski ocjenjuju izvedbu, a u slučaju dobivanja pozitivnog rezultata, djeca žele ponoviti situaciju, nastavljajući time akademski uspjeh. Računala potiču kreativnost i individualizaciju, multimedijalna računala, primjerice, poboljšavaju glazbenu memoriju jer omogućuju upoznavanje djece sa melodijama raznih instrumenata i potiču ih na stvaranje vlastitih zvukova (Đuran, Koprivnjak i Maček, 2018).

Mediji se koriste u obrazovne svrhe i van obrazovne ustanove. Osnovnoškolski i srednjoškolski učenici koriste društvene mreže poput Facebooka kako bi se međusobno povezali vezano za domaće zadaće i grupne projekte, potičući time suradnju, timski rad i razvoj socijalnih vještina. Socijalne mreže također omogućuju mladima da ostaju u kontaktu s obitelji i prijateljima, stvaraju nove prijatelje, dijele fotografije i razmjenjuju svoje misli, čime im se pruža prilika da razvijaju odnose, vlastite talente i interese te za sudjelovanje u širem društvenom kontekstu. Širok opus dostupnih informacija na internetu uključuje i informacije vezane za zdravstvene teme popularne ovoj populaciji uključujući teme vezane za spolno prenosive bolesti, smanjenja stresa i znakova depresije. Mladi se stoga uz pomoć interneta mogu na jednostavan i anonimnan način educirati o zdravstvenim tegobama (Schurgin O'Keeffe i Clarke-Pearson, 2011).

Dok mediji mogu biti izvor edukacije, zabave i povezanosti, istovremeno mogu predstavljati izazove u smislu informacija koje se prenose, utjecaja na mentalno zdravlje i društvenih normi koje oblikuju. Komunikacija putem socijalnih mreža smanjuje potrebu komunikacije licem u lice, što može izazvati slabljenje komunikacijskih vještina što uzrokuje

manjak snalaženja u društvu. Kao rezultat toga, dolazi do opadanja samopouzdanja i pozitivnog stava prema sebi, što može imati značajan utjecaj na mentalno zdravlje djeteta (Đuran, Koprivnjak i Maček, 2018). Pretjerano korištenje digitalnih medija može rezultirati i opadanjem kognitivnih funkcija. Na primjer, korištenje pametnih telefona povezano je s površnim pristupom učenju umjesto detaljnom pristupu, što rezultira smanjenom kreativnošću, organizacijskim vještinama, vlastitim razmišljanjem i razumijevanjem informacija (Bozzola i sur., 2022). Dug boravak djece ispred ekrana snažno je povezano sa razvojem pretilosti. Djeca više upražnjavaju korištenje elektroničkih uređaja nego što se bave tjelesnim aktivnostima (Agarwal i Dhanasekaran, 2012). Sjedilački način života u korelaciji je s konzumiranjem brze hrane, što uvelike podupire i sam propagandni program koji je fokusiran pretežito na hranu bogatu mastima i šećerima (Đuran, Koprivnjak i Maček, 2018). Korištenje digitalnih medija također povećava izloženost elektroničkom nasilju zbog mogućnosti sakrivanja identiteta iza lažnog imena te seksualnim grabežljivcima. Djeca su na internetu ranjivija jer često izbjegavaju roditeljsku kontrolu te su sklonija dijeljenju privatnih informacija ili slika nego u stvarnom životu (Bozzola i sur., 2022).

5. Uloga roditelja – roditeljski nadzor

Kada je riječ o bilo kakvom obliku zaštite djece, najveću i najvažniju ulogu imaju, naravno, roditelji. Prema prethodno navedenom istraživanju Poliklinike za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba i Hrabrog telefona (2017), roditelji većinom ograničavaju vrijeme upotrebe medija, a manje nadziru sadržaje koje njihova djeca promatraju. Dvije trećine djece koristi laptop i mobitel bez nadzora. Također, čak 56% roditelja djeci daje elektroničke uređaje, ne bi li za okupirali njihovu pozornost dok oni rade nešto drugo, a sadržaj često ne provjeravaju i ne prate.

Američka akademija za pedijatriju (Hill i sur., 2016) postavila je smjernice kojih bi se roditelji trebali pridržavati kako bi osigurali sigurnost svoje djece dok koriste medije, minimalan štetan utjecaj, ali i maksimalnu dobrobit: roditelji bi trebali postaviti pozitivan primjer svojoj djeci u vidu korištenja medija (učestalost, trajanje, ograničenja i sl.), korištenje medija nikako ne bi trebalo ugrožavati druge važne aktivnosti u danu kao što su spavanje ili obroci, educiranje djece o opasnosti medija i društvenih mreža i načinima zaštite, postavljanje dječjih ograničenja na mobilne aplikacije kako bi osigurali zaštitu djece od štetnog sadržaja te zajedničko konzumiranje sadržaja i poticanje razgovora i rasprave o pročitanom/viđenom kako bi potaknuli učenje.

6. Uloga odgojno-obrazovne ustanove/pedagoga

Uz roditelje, bitni sudionici odgojnog procesa su odgojno-obrazovni djelatnici, koji također igraju ulogu u zaštiti djece pri korištenju medija. Sve se više uključuje korištenje medija i elektroničkih uređaja u nastavi, pa tako danas skoro svaka učionica ima (prijenosno) računalo i projektor, dnevnik je zamijenjen online verzijom (e-dnevnik), a nastava je često popraćena raznim video isječcima i digitalnim alatima.

Bitna uloga odgojno-obrazovne ustanove medijski je opismeniti i odgojiti djecu, što zbog potrebnih vještina za budućnost, što zbog njihove sigurnosti. Konzumacija medijskog sadržaja u nastavi svakako bi trebala biti popraćena smjernicama za kvalitetno učenje i razvijanje kritičkog mišljenja i daljnjeg pristupa medijima (Đuran, Koprivnjak i Maček, 2018). Primjerice, u nastavi informatike svakako bi trebalo uključiti barem jednu lekciju o opasnostima tehnologije i Interneta i nekakve smjernice za sigurno korištenje.

Kako bismo osigurali pravilan medijski odgoj djece, bitno je osigurati i da su djelatnici odgojno-obrazovnih ustanova primjereno educirani i pripremljeni. Zadaća ustanove je provjeriti je li to doista tako i u slučaju potrebe organizirati stručno usavršavanje svojih djelatnika na tu temu (Sindik i Veselinović, 2010). Roditelji djece često ni sami nisu svjesni svih opasnosti medija i načina zaštite, pa bi još jedan važan zadatak pedagoga bio organizirati edukativne radionice i sastanke za roditelje, kako bismo spriječili odnosno ublažili buduće pogreške (Đuran, Koprivnjak i Maček, 2018).

7. **Zaključak**

Djetinjstvo je važna razvojna faza ljudskog života, u kojoj dijete uči o svijetu kroz interakcije sa svojom okolinom. Tradicionalno se djecu shvaćalo kao male odrasle, ali danas znamo da se ona u mnogočemu razlikuju od odraslih ljudi te da su cjelovite osobe i subjekti svog učenja odnosno kreiranja znanja. Djetinjstvo ima snažan utjecaj na daljnji čovjekov razvoj, stoga je iznimno važno da dijete odrasta u povoljnim uvjetima i poticajnoj okolini.

Svakodnevno smo okruženi raznim vrstama medija i oni postaju sve veći i veći dio našeg života. Mediji svojim prikazima djece imaju značajan utjecaj na našu sliku o djetetu. Također, imaju znatan utjecaj (pozitivan i negativan) na djecu i njihovo odrastanje. Iz tog razloga važno ih je medijski odgojiti, kako bi se izbjegle negativne posljedice konzumacije medijskih sadržaja. U tome najvažniju ulogu imaju roditelji i odgojno-obrazovni djelatnici, koje je i same neophodno medijski opismeniti, ne bi li pružili dobar primjer mladima, ali i očekivati njihovu dosljednost u odgoju i pristupu.

Mediji su nepovratno promijenili i ubrzali način ljudskog funkcioniranja i protok informacija, a to ubrzanje nije zaobišlo odgoj ni djecu. Brojne su pozitivne strane koje vrijedi istaknuti i roditelji skupa sa stručnim suradnicima moraju upravo njih isticati. Negativne strane češća su tema javnog diskursa, pa je obrazovanje, preveniranje i dizanje svijesti o njima jednako važno. Ipak, bez konstantne suradnje svih dijelova sustava, napredak nije moguć, a upravo pedagogija može iskoristiti svoj potencijal za pozitivne promjene.

8. Literatura

- Agarwal, V., Dhanasekaran, S. (2012). Harmful effects of media on children and adolescents. *Journal of Indian Association for Child and Adolescent Mental Health*, 8, 38-45.
https://www.researchgate.net/publication/288301775_Harmful_effects_of_media_on_children_and_adolescents. Pristupljeno 17. 8. 2023.
- Američka psihološka udruga. (2023). APA dictionary of psychology. (traženi pojam: childhood) <https://dictionary.apa.org/childhood>. Pristupljeno 25. 7. 2023.
- Aufderheide, P. (1992). A Report of the National leadership conference on media literacy.
- Babić, N. (2014). *Suvremeno djetinjstvo: teorijski pristupi, prakse i istraživanja*. Osijek: Filozofski fakultet.
- Bašić, S. (2011). (Nova) slika djeteta u pedagogiji djetinjstva. U: D. Maleš (Ur.), *Nove paradigme ranoga odgoja* (str. 19-37). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za pedagogiju.
- Bozzola, E., Spina, G., Agostiniani, R., Barni, S., Russo, R., Scarpato, E., Di Mauro, A., Di Stefano, A. V., Caruso, C., Corsello, G., & Staiano, A. (2022). The Use of Social Media in Children and Adolescents: Scoping Review on the Potential Risks. *International journal of environmental research and public health*, 19 (16), 9960. <https://doi.org/10.3390/ijerph19169960> Pristupljeno: 10. 8. 2023.
- Ciboci, L. (2019). Representation of Children and Youths in Media. U: R. Hobbs, P. Mihailidis (Ur.), *The International Encyclopedia of Media Literacy*, 1-4.
- Davian, V. (2017). Perspectives On Media Representation Of Children. *Social Sciences and Education Research Review*, 4 (1), 114-124.
- Đuran, A., Koprivnjak, D., Maček, N. (2019). Utjecaj medija i uloga odraslih na odgoj i obrazovanje djece predškolske i rane školske dobi. *Communication Management Review*, 4 (1), 270-283. <https://doi.org/10.22522/cmr20190151>. Pristupljeno 17. 8. 2023.
- Hill, D., Ameenuddin, N., Reid Chassiakos, Y., Cross, C., Hutchinson, J., Levine, A., Boyd, R., Mendelson, R., Moreno, M., Swanson, W.S., Council on Communications and Media. (2016). Media and Young Minds. *Pediatrics*, 138 (5). <https://doi.org/10.1542/peds.2016-2591>. Pristupljeno 17. 8. 2023.

- Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. (2021). Leksikografski zavod Miroslav Krleža. (traženi pojam: dijete) <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=15138>. Pristupljeno 23. 7. 2023.
- Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. (2021). Leksikografski zavod Miroslav Krleža. (traženi pojam: masovni mediji) <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=39312>. Pristupljeno 7. 7. 2023.
- Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. (2021). Leksikografski zavod Miroslav Krleža. (traženi pojam: pismo) <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=48457>. Pristupljeno 8. 7. 2023.
- Ilišin, V. (2003). Mediji u slobodnom vremenu djece i komunikacija o medijskim sadržajima. *Medijska istraživanja*, 9 (2), 9-34. <https://hrcak.srce.hr/23306> Pristupljeno 10. 8. 2023.
- Jurčić, D. (2017). Teorijske postavke o medijima – definicije, funkcije i utjecaj. *Mostariensia*, 21 (1), 127-136. <https://hrcak.srce.hr/190208>. Pristupljeno 1. 8. 2023.
- Maleš, D. (2011). Uvod. U: D. Maleš (Ur.), *Nove paradigme ranoga odgoja* (str. 7-11). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za pedagogiju.
- Martinić, T. (1994). *Postmoderna, svakidašnjica, komunikacija*. Opatija: Naklada Benja.
- Matijević M., Topolovčan T. (2017). *Multimedijska didaktika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Međunarodna federacija za planirano roditeljstvo (International Planned Parenthood Federation). (2012). What is childhood and what do we mean by ‘young person’? *Right to Decide*. https://www.ippf.org/sites/default/files/ippf_right_to_decide_01.pdf. Pristupljeno 24. 7. 2023.
- Miliša, Z., Tolić, M. (2009). Određenje medijske pedagogije s komunikacijskog aspekta. U: D. Mikuličić (Ur.), *Mediji i mladi – prevencija ovisnosti o medijskoj manipulaciji* (str. 113-127). Zagreb: Sveučilišna knjižara.
- Miliša, Z., Vertovšek, N. (2009). Mediji kao manipulatori. U: D. Mikuličić (Ur.), *Mediji i mladi – prevencija ovisnosti o medijskoj manipulaciji* (str. 13-111). Zagreb: Sveučilišna knjižara.
- Mills, R. (2000). Perspectives of childhood. U: J. Mills, R. Mills (Ur.), *Childhood Studies: A Reader in perspectives of childhood: Vol. 13*. (str. 7-35). London: Routledge.

- Petrović-Sočo, B. (2009). Značajke suvremenog naspram tradicionalnog kurikulumu ranog odgoja. *Pedagogijska istraživanja*, 6 (1-2), 123-136. <https://hrcak.srce.hr/118104>. Pristupljeno 28. 7. 2023.
- Poliklinika za zaštitu djece i mladih grada Zagreba. (2017). <https://www.poliklinikadjeca.hr/aktualno/novosti/prvo-nacionalno-istrazivanje-o-predskolskoj-djeci-pred-malimekranima/>. Pristupljeno 12. 8. 2023.
- Schurgin O'Keeffe G., Clarke-Pearson K., Council on Communications and Media. (2011). The Impact of Social Media on Children, Adolescents, and Families. *Pediatrics*, 127 (4), 800–804. <https://doi.org/10.1542/peds.2011-0054>. Pristupljeno 15. 8. 2023.
- So, I. (1964). Cognitive development in children: Piaget development and learning. *Journal, of Research in Science Teaching*, 2, 176-186. <https://psychscenehub.com/wp-content/uploads/2021/03/Piaget-Cognitive-Development-in-Children.pdf>. Pristupljeno: 28. 7. 2023.
- Svjetska zdravstvena organizacija. Guidelines on physical activity, sedentary behaviour and sleep for children under 5 years of age. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/336656/9789240032170-rus.pdf>. Pristupljeno 13. 8. 2023.
- Tolić, M. (2009). Kako do stjecanja medijskih kompetencija. U: D. Mikuličić (Ur.), *Mediji i mladi – prevencija ovisnosti o medijskoj manipulaciji* (str. 13-111). Zagreb: Sveučilišna knjižara.
- Ujedinjeni narodi. (1989). Konvencija o pravima djeteta. *Treaty Series*, 1577, 3.
- Žitinski, M. (2009). Što je medijska pismenost? *Obnovljeni Život*, 64 (2), 233-245. <https://hrcak.srce.hr/37272> Pristupljeno 9. 7. 2023.

Sažetak

Teme ovog završnog rada su djetinjstvo i mediji te njihova povezanost. Definira se pojam djetinjstva s različitih stajališta te opisuje slika o djetetu iz tradicionalne i suvremene perspektive. Također, definiraju se mediji, obrađuju središnji pojmovi vezani uz medijsku pedagogiju te analizira utjecaj medija na djecu. Djetinjstvo je ranjiv period u čovjekovu životu u kojem je dijete osjetljivo na sve podražaje iz svoje okoline pa je bitno zaštititi ga od mogućeg lošeg utjecaja. Budući da se u posljednjim desetljećima mediji sve više rasprostranjuju i koriste, čak i među djecom, velika je odgovornost odraslih ljudi (roditelja i odgojno-obrazovnih djelatnika) kontrolirati uvjete u kojima djeca konzumiraju medijski sadržaj te medijski ih odgojiti. Da bi to što uspješnije radili, potrebna je edukacija i samih roditelja i odgojno-obrazovnih djelatnika. Cilj ovog rada sažeti je teorijsku podlogu tema te negativnog i pozitivnog utjecaja medija na djecu, a naposljetku smjernica i uputa roditeljima i odgojno-obrazovnim djelatnicima iz dostupne literature.

Ključne riječi: djetinjstvo, dijete, mediji, društvene mreže, utjecaj medija.

CHILDHOOD AND MEDIA

Abstract

The topics of this final thesis are the concept of childhood and the media and their connection. The concept of childhood is defined from different points of view and the representation of a child is described from a traditional and contemporary perspective. Also, the media is defined, along the central concepts related to media pedagogy, and the impact of media on children is analyzed. Childhood is a vulnerable period in a person's life in which the child is sensitive to all stimuli from their environment, so it is important to protect them from possible bad influence. Since in recent decades the media has been increasingly spread and used, even among children, it is a great responsibility of adults (parents and educational workers) to control the conditions in which children consume media content and to educate them. In order to do this as successfully as possible, it is imperative to educate both the parents themselves and the educational staff. The objective of this paper is to summarize the theoretical foundation of the topics and the negative and positive influence of media on children, and finally, to provide guidelines and instructions for parents and educational workers from the available literature.

Keywords: childhood, child, media, social media, media influence.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja *Dominika Čolaković*, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja prvostupnice *Pedagogije i Engleskog jezika i književnosti*, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mogega rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i literatura. Izjavljujem da ni jedan dio završnoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, stoga ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, rujan 2023.

Potpis

**IZJAVA O POHRANI ZAVRŠNOGA/DIPLOMSKOGA RADA (PODCRTAJTE
ODGOVARAJUĆE) U DIGITALNI REPOZITORIJ FILOZOFSKOGA FAKULTETA
U SPLITU**

Student/Studentica: Dominika Čolaković

Naslov rada: Djetinjstvo i mediji

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Vrsta rada: Završni rad

Mentor/Mentorica rada (akad. stupanj i zvanje, ime i prezime): doc. dr. sc. Anita Mandarić Vukušić

Članovi Povjerenstva (akad. stupanj i zvanje, ime i prezime): prof. dr. sc. Ivana Batarelo Kokić, izv. prof. dr. sc. Ines Blažević

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanoga završnoga/diplomskoga rada (zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice potpuno odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude:

a) u otvorenom pristupu

b) dostupan studentima i djelatnicima FFST-a

c) dostupan široj javnosti, ali nakon proteka 6 mjeseci / 12 mjeseci / 24 mjeseca (zaokružite odgovarajući broj mjeseci).

(zaokružite odgovarajuće)

U slučaju potrebe (dodatnoga) ograničavanja pristupa Vašemu ocjenskomu radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnomu tijelu u ustanovi.

Mjesto, nadnevak: Split, 14. rujna 2023.

Potpis studenta/studentice:

